

**Sigitas
Parulskis**

Sraigė
su beisbolo
lazda

Alma littera

Dulkė

Nubudau ir supratau: esu dulkė su pretenzijom. Kaip sraigė su beisbolo lazda. Ir dar: to niekam negalima sakyti. Kad ir ką sakysi, bus tik dar viena pretenzija.

Be abejo, tai suprantu ne pirmą sykį. Praregėjimas mane ištinka apytikriai kartą per savaitę. Pasitaiko ir tris kartus. Ir kiekvieną sykį ši mintis sukrečia.

Pasiėmiau fotoaparata, nuėjau į kapines. Ten irgi daugybė pretenzijų. „Atsiminkite mane, – šaukia antkapiai, – aš gyvenau 1895–1943, 1911–1972, 1990–2001, tai pačios svarbiausios datos mano gyvenime, nes daugiau nieko neliko, tik akmuo ir skaičiai, jūs turit šias datas mokėti atmintinai.“ Tie kapai, kuriuos pasiglemžė žolės nasrai, neatsilieka: „Mes mažesni net už žolę, mes tobulai atsisakėme puikybės, gerbk ir atsimink mus už tai“, – šnabžda jie.

Išėjau iš kapinių ir tuojau pat užmiršau svarbiausius kažkieno gyvenimo faktus, ką jau kalbėt apie žolę.

Eidamas Senamiesčiu užsukau į pažįstamo dailininko dirbtuvę. Jis sėdėjo ant taburetės, niūriai žiūrėjo pro langą ir rūkė suktinę.

– Dirbi? – paklausiau.

– Visas menas šūdas, – atsakė dailininkas.

Pažiūrėjau į drobę, stovinčią ant stovo: iš tiesų, ten buvo nupiešta didelė išmatų krūva, kurią, iškėlęs dešinę ranką, laimino kažkoks tipas su popiežiaus kepure. Palei sieną stovėjo daugybė paveikslų, ir visuose buvo ta pati šūdo krūva, kurią laimino tas pats tipas su popiežiaus kepure. Geriau išsižiūrėjęs pamačiau, kad paveikslai vis dėlto šiek tiek skiriasi – ekskrementus laiminantis tipas kiekviename paveiksle kaip kaukę keitė veidą: Maiklas Džeksonas, Hitleris, Rasputinas, Merlin Monro, Džordžas Vašingtonas, Motina Teresė, princesė Diana, Jėzus Kristus, kokakolos butelis, Kalėdų Senelis, dailininko kaimynas idiotas Vladikas, dar kažkokie man nepažįstami snukiai.

– Panašūs, – pasakiau komplimentą, taip pat užsitraukdamas suktinę.

– Šūdas, – niūriai dėbtelėjęs į paveikslus, pasakė pažįstamas dailininkas.

– Jis irgi panašus, – pritariau. Iš tiesų, išmatos atrodė kaip gyvos, tik be kvapo. Paskui man kažkas trenkė per smegenis ir pradėjau varyti nei šį, nei tą. Taip nors kartą gyvenime kiekvienam atsitinka. Žmogus kaip žmogus, o, žiūrėk, kad leptelės, kalba ir pats nesupranta, kas darosi. – Klausyk, tau neatrodo, kad mes labai pretenzingi?

– Kas *mes*? – burbtelėjo jis.

– Na, aš, tu, žmonės apskritai. Ką nors padaro ir sako – kaip gerai padariau, ir iš karto nori dėmesio, pinigų, maisto,

patogumų, mergų, dvasinio komforto ir dar visokio šlamšto. Jeigu kuris nors labai dvasingas, išsitraukia savo dvasingumą ir sako: apsisvožti galima, koks aš dvasingas, aš pačiam Dalai Lamai šikną bučiavau! Jeigu kurį nors rodo per dėžę, tai jis būtinai pareiškia, kad yra žvaigždė, nors iš tikrųjų paprastas silpnaprotis, o ir snukis kaip dauno, bet jis kiekvieną dieną tvirtina, kad mus visus išgelbės. Nuo ko? Nuo paskutinių sveiko proto likučių. Ir visi kiti nuolat kartoja: aš padariau, aš sukūriau, mes nuveikėme, jie išsikovojo, pasiekė, įrodė, tai yra labai gerai! Kas pasakė, kad gerai? Dažniausiai koks nors asilas, kuris irgi mano, kad tai, ką jis sako, yra labai gerai. Kopernikas sako, kad Žemė sukasi aplink Saulę, Bažnyčia – kad atvirksčiai, o Montenis iš nevilties išranda asmeninę eseistiką, pilną skepticizmo; Darvinas žmogų išvadina beždžione, o Marksas tą beždžionę ima vadinti pasaulio valdovu, visiems pradeda važiuoti stogas, čia pasirodo Froidas ir sukuria psichoanalizę. Ir taip šis pagyrų siūlas tęsiasi per amžius, visi nuolat sako, kad tas ar tas yra gerai, o kiti sako, kad tas ir tas yra blogai, ir visi patenkinti, visi nori už tai būti atlyginti, trokšta paminklų, oro pagalvių, kondicionierių arba safario, kad kokiam nors begemotui pykštelėtų iš granatsvaidžio į subinę...

Dailininkas pažiūrėjo į mane, gaižiai susiraukė ir vėl pasakė, ką jau buvau girdėjęs šį rytą ne sykį:

– Šūdas.

Išgėrėm kavos, pokalbis nesimezgė, dar sutraukėm po suktinę, ir aš atsisveikinau. Pas jį niekad negausi normalaus tabako, tik sukamasis.

Prie Švč. Jėzaus Širdies bažnyčios nutariau pafotografuoti. Kai jaučiuosi esąs dulkė, visada traukia ką nors įamžinti.

Paspragsiu, kai niekas nemato. Pasižiūriu kompiuteryje, kas iš to išėjo, ir ištrinu. Paskui vėl einu ir spragsiu.

Maldos namai, apraizgyti spygliuota viela, traukia akį. O ypač šie – patekę į kalėjimą. Tarybiniais metais bažnyčias versdavo sandėliais arba kalėjimais. Kad pažemintų tai, kas sunkiai suvokiama. Pavyzdžiui, amžinybę. Bažnyčia kalėjime – skamba pretenzingai. Tiesą sakant, Dievas juk taip pat... Na, turiu galvoje, kad bažnyčia tam tikra prasme lyg ir Dievo kalėjimas, niekur jis iš jos negali išėiti. Nueini į bažnyčią, ten rūksta dūmai, saldžių paveikslų prikabinėta, kunigo balsas aidai kaip kalnuose, tai ir tiki, kad yra pragaras, aliejus, Judas su šventaisiais ir amžinybė kaip nesibaigiantis kaifas. O kai išeini iš bažnyčios ir, pavyzdžiui, patrauki į naktinį klubą, ten irgi rūksta dūmai, bet nėra paveikslų ir jokio aido, paskui pasipila kokteiliai, narkotikai, kekšės ir jokio Dievo ten nebelieka, nusispjaut tau į visas amžinybes, viskas atrodo tik kvailos pretenzijos, ir viskas be galo laikina ir dėl visko kartu gerklėje. Dievo siūstuvai silpsta, jo veikimo diapazonas vis siaurėja ir menksta. Todėl bažnyčia jam – kalėjimas.

Keletą sykių nuspaudžiau fotoaparato mygtuką, nuotraukos skaitmeniniame ekranėlyje atrodė dar viena pretenzija. Taip dažniausiai ir atsitinka. Padarai ką nors, atrodo, labai svarbu ir gerai. Paskui pasižiūri – niekalas. Pervedi senutę per kelią, o ji, pasirodo, nusižudyt norėjo, prabangaus automobilio laukė, kad giminaičiams už laidotuves nereikėtų mokėti. Arba padovanoji vaikų globos namams knygą, kurios pats nebeskaitysi, o jie iš pykčio knygą padega, globos namus sudegina, o su namais dar ir girtą sargą, daugiavaikės šeimos tėvą.

Viršuje, virš sienos, medinėje dėžėje, panašioje į gandra-lizdį su stogeliu, tupėjo soldofonas. Matėsi tik jo galva, pečiai

ir vamzdis. Kai tik jis nususuka, aš spragt ir nuspaudžiu. Kai atsisuka, apsimetu, kad apžiūrinėju aprtrupėjusią sieną, kultūrinį sluoksnį tyrinėju. Paskui jis nebenusisuko, o ėmė spokсот į mane. Labai rimtas tipas. Kita vertus, atmetus visokias smulkmenas, jis juk saugo patį Dievą. Turi teisę būti rimtas. Jis nukreipė vamzdį į mane ir viauktelėjo:

– Ei tu, turistas rudom kelnėm, jeigu dar pamatysiu tave čia pliaukšint aparatu, sugrūsiu jį tau į šikną, supratai?

– Supratau, – atsakiau ir nuėjau. Ir kažkodėl galvoje sukosi vienintelis vaizdas, nuotrauka, kurios niekada nenufotografuosiu, nes bijau Afrikos ir krokodilų: į didelę begemoto subinę iš granatsvaidžio iššautas lekia Eifelio bokštas, begemotas atsisukęs žiūri į atskrendančią plieno konstrukciją ir jo veidas visai ne begemotiškas – kaip iš akies trauktas Endis Varholas.

Rūkas

...nes mano dienos tik rūkas

Job 7, 16

Rūkas Vilniuje. Užplūdo miestą pilkšva masė nelyg Vezuvijaus lava Pompėją, ir medžių šakos, ir paukščių sparnai įklimpo į minkštą jo vatą. Nieko nesimato. Ėjau per kalnelį Laidojimo rūmų link, – aš ten dažnai vaikštinėju, nes reikia tamsių emocijų, – gyvenimas gerėja, taip ir priprasti galima, ir užmiršti visus svarbiausius egzistencinius klausimus, kas buvo pirmiau, būtis ar sąmonė, ir panašiai. Eidamas sutikau priešais gyvenantį kaimyną. Priešais reiškia, kad pro langą matau iš jo kamino rūkstančius dūmus. Ropojo su laikraščio gabalu po pažastim. Atšlaitėje stovi medinė būdelė, vadina-moji išvietė. Tokių pastatų dabar jau retai pamatysi, reikėtų juos įtraukti į kultūros paveldo analus ir pakabinti lentelę „Architektūrinis šikinykas. Saugomas valstybės“.

Ar kaimynas tokiame rūke matys, kaip subinę nusišluos-tyt? Laikraštį nešasi tikrai ne skaityti. Tiesa, žmonės tamso-je puikiai moka daryti tris dalykus: valgyti, valytis dugną ir

daugintis. Neatmenamais laikais Borisas Vianas parašė apsakymą apie stebuklingą rūką: rūkas užplūdo miestą, na, panašiai kaip šiandien Vilnių, ir visi tame mieste ėmė ištvirkauti. Nusimetė drabužius ir darė tai kur pakliūva. Kiekvienas pauglys, o ypač dabar, pavasarį, kai medžių šaknys sustangrėjo nuo gyvybės syvų, svajoja apie tokį rūką. Gerai, kad dar šalta, be kelnių ilgai nepavaikšiosi.

Vakar irgi buvo rūkas, o aš taip pat žygiavau prie Laidojimo rūmų, kurie čia pat, už kalnelio. Pastatas niūrus, jį pamatęs pats mirti nori. Sutikau ten Kotryną. Ji irgi mėgsta ateiti, įkvėpt į plaučius vainikų kvapo. Galbūt ji turi kitokių sumetimų nei aš (gyvenimas gerėja, jau pusę metų neprisiruošiu iš balkono išnešti tuščių butelių), tačiau nuolat čia lankosi. Matyt, mes abu egzistencialistai. Taip suvokiame savo būtį kaip buvimą mirties link. Susitinkame, pasišnekame, stovėdami kiek atokiau surūkom po vieną kitą cigaretę, aptariam, kokio rango galėtų būti numirėlis, jeigu pas jį atvažiavo automobilį net su švyturėliais ir apsaugos beždžionėmis. Stebime niekingas žmogaus puikybės liekanas, uždarytas į medinę dėžutę, ir pamažu kratomės vartotojiškos mąstysenos, buržuazinių malonumų smulkmeniškumo, nuorūkomis stengiamės pataikyti į varnas, įprastai tupinčias ant kastuvo formos žibintų. Žvelgiame vienas kitam į akis ir suprantame, kad egzistencinės struktūros, nulemiančios egzistenciją, – pasauliškumas, istoriškumas, kūniškumas, lytiškumas, gėda, baimė *etc.*, – yra paskutinis šlamštas.

Kotryna miela moteris, bet kenčia nuo vienos keistos *idée fixe* – mano, kad yra panaši į Jėzų Kristų. Esu sutikęs gerą tuziną vyrų, kenčiančių nuo tokio pakrikimo. Moteris – pirma. Todėl mudu, gerokai pasikrovę egzistencinio turinio, einame pas mane ir mėginame ją nuo šios įkyrios minties atpratinti.

Aš jai rodau Atpirkėjo portreto reprodukcijų kolekciją, o ji tuo metu pasakoja, kaip prie Aušros vartų vienam ubagui davė penkiasdešimt centų, o tas jai apvėmė batus. Iškeliu rankose Rafaelio Sančio Jėzų, paskui Fra Andželiko, Roselio Išganytojus ir sakau jai, kad istorija apie batus ir elgetą – dar vienas argumentas, kad ji nepanaši į Viešpaties sūnų. Manau, kad žmogui, panašiam į jį, niekas nedrįstų apvėmti batų. „Betgi žydai jį nukryžiavo, – rodo savo kreivus dantis Kotryna, ir aš neturiu kontrargumento. – Be to, – sako Kotryna, – da Vinčio ir Luinio portretuose Kristus visiškai nepanašus į vyrą, tikrų tikriausia moteris.“

Ši logika man neįkandama – jeigu Jėzus panašus į moterį, kodėl Kotryna turėtų būti panaši į Jėzų? Nieko daugiau nelieka, tik pasakyti, kad jos kreivi dantys.

Susipykstame. Kurį laiką kiekvienas sau apmąstome žmogaus gyvenimo keblumus, juos sušvelninti pajėgus tik *al kuhl*, kaip mėgdavo sakyti arabai.

Kažkas skambina į duris – atvežė picą. Po velnių, gyvenimas tikrai gerėja. Buvau užmiršęs, kad prieš keturiasdešimt minučių užsakiau picą. Taip Mozės po dykumą vedžiojami žydai užmiršo saldžią Egipto vergovę.

Susitaikome. Alkis žmones sutaiiko. Bent jau laikinai. Kotryna išsirengia, beldžia šakute į stiklinę, artistišku balsu išrėžia: „Ponai, noriu pasakyti kalbą!“ Juokiuosi, nors niekaip negaliu suprasti, kam jai reikėjo šakutės, juk valgome picą. Žodžiu, vėl buržuazėjame, neriname atgal į smulkių vartotojiškų malonumų liūną, o gatvėje *geltonas ūkas, nugarą priglaudęs prie stiklų*.

Paskui jau ropinėjame po grindis ir ieškome nors vienos reprodukcijos (iš viso jų apie trisdešimt), kurioje Atpirkėjas

rodytų dantis. Nė vienos. Ir vėl argumentas Kotrynos nau-
dai – Jo dantys taip pat galėjo būti kreivi. Atnešiau iš virtuvės
jai parodyti „YourLife“ vitaminų pakuotę „Men’s Daily Pak“,
ten senis tokius baltus dantis rodo, kad negalėjau vaistinėje
atsispirti. Ji sako man: „Nešk šitą šlykštinę iš čia, nes batus
tau apvemsiu.“ – „Kokius batus, – klausiu, – juk aš basas.“

Galiausiai ji guli šalia, sukryžiuavusi kojas, kažką murkia,
regis, kad labai tingi eiti į dušą, kad kambario kampe kaip
kapituliacijos vėliava plevėsuoja voratinklis, kad taip kvailai,
kone palubėje pakabinto Nukryžiuotojo ji niekada niekur ne-
mačiusi, o jos Veneros kalvelę pamažu apgobia nepermato-
mas melsvas rūkas, kuriame klaidžioja akimirksniui į laisvę
ištrūkusi siela, visiškai netrokštanti sugrįžti į savo namus.